

JUSTITSMINISTERIET

Politi- og Strafferetsafdelingen

Dato: 1. februar 2017
Kontor: Politikontoret
Sagsbeh: Morten Tønning
Sagsnr.: 2016-100-0106
Dok.: 2126826

Kortlægning af problemet med ulovlig deling af seksuelt krænkende materiale (digitale sexkrænkelser)

Foranlediget af omtale i medierne af en række sager, hvor intime billeder var blevet delt på internettet uden samtykke, besluttede den daværende justitsminister i slutningen af august 2016 at igangsætte en kortlægning af såkaldt hævnporno.

Kortlægningen skulle bl.a. afdække omfanget af problemet og myndighedernes indsats på området.

Der er til brug for kortlægningen indhentet udtalelser fra Rigspolitiet, Rigsadvokaten, Red Barnet og Dansk Kvindesamfund. Børns Vilkår har ved brev af 31. oktober 2016 af egen drift rettet henvendelse til Justitsministeriet vedrørende digitale sexkrænkelser. Børns Vilkårs udtalelse indgår ligeledes i kortlægningen.

1. Generelt om sager om digitale sexkrænkelser

Begreberne ”digitale sexkrænkelser” og ”hævnporno” er ikke nærmere defineret i lovgivningen og ses heller ikke nærmere defineret i retspraksis. Kortlægningen har bl.a. vist, at begrebet ”hævnporno” ikke er retvisende, idet der i mange tilfælde er tale om situationer, hvor motivet ikke er hævn (og hvor materialet ikke er pornografisk i den forstand, at der er tale om samleje eller anden intim seksuel kontakt). I nærværende kortlægning benyttes derfor det brede begreb ”digitale sexkrænkelser”, som typisk dækker situationer med ulovlig deling via internettet af seksuelt krænkende materiale i form af billeder eller film, og hvor forurettede vurderes til hovedsagligt at være i aldersgruppen 15-35 år.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 3392 3340
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Digitale sexkrænkelser kan alt efter deres karakter straffes efter:

- Straffelovens § 264 d om videregivelse af private billeder vedrørende en andens private forhold eller billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden
- Straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse
- Straffelovens § 235 om udbredelse af børnepornografiske billeder eller video af personer under 18 år
- Persondataloven

Rigspolitiet ser en stor variation i indholdet af digitale sexkrænkelser. Krænkende materiale forekommer at være mere efterspurgt, hvis det ledsages af det fulde navn på forurettede, dennes adresse og personnummer, links til sociale profiler som f.eks. Facebook og Instagram, billeder og film med seksuelt indhold, hvor den forurettede persons ansigt vises samt billeder af anden karakter, der giver personlighed.

Der er eksempler på, at der ud fra ét seksuelt billede af en person bygges en "historie" op omkring personen, hvor der indhentes ikke-krænkende materiale fra f.eks. Facebook. Der skabes på den måde en mere personlig fortælling om den forurettede.

Rigsadvokaten har oplyst, at det er Rigsadvokatens erfaring, at digitale sexkrænkelser ofte sker ved videregivelse eller deling via sociale medier eller deling på andre websteder. Dog har to embeder også kendskab til sager, hvor videregivelsen er sket ved fysisk omdeling af billeder.

Digitale sexkrænkelser kan ske på forskellige måder, blandt forskellige aldersgrupper og med forskellig relation mellem gerningsmand og forurettede. Rigsadvokaten oplever dog som oftest, at der er en relation mellem gerningsmand og forurettede, ligesom motivet ofte ses at være hævn.

Red Barnet vurderer, at sager om digitale sexkrænkelser kan opstå på flere forskellige måder. Det kan f.eks. begynde som noget sjovt og spændende, når man deler et intimt billede, men kan ende i skyld, skam, chikane, mobning, traumatiske oplevelser mv., hvis billedet videregives mod den forurettedes vilje.

Indsamling og deling af intime billeder kan ske som følge af hævn, men når billederne er i omløb, kan de blive samleobjekter. Man kan derigennem få anerkendelse for at være en god samler og for at skrive nedladende om de forurettede personer. Billederne bruges som regel ikke til f.eks. afpresning.

De nyeste tendenser, der ses, er således, at nogle børn og unge bevidst indsamler og deler intime billeder af navngivne unge, især piger, men også unge drenge.

Dansk Kvindesamfund vurderer, at krænkelserne typisk kan deles ind i fire overordnede kategorier: 1) hævn, når et forhold brister, og den ene part vælger at dele de ellers fortroligt delte billeder, 2) hackede billeder, hvor en persons personlige computer hackes, og private billeder derfra kopieres og deles i forskellige fora, 3) uvidende personer, som bliver fotograferet uden samtykke, og hvor billederne herefter deles uden samtykke, og 4) photoshop-billeder, hvor en persons ansigt kopieres ind på et billede af en anden persons typisk nøgne krop. Her er formålet typisk at presse eller mobbe en bestemt person.

Billeder deles, byttes og sælges af både børn og voksne som samleobjekter.

Børns Vilkår ser digitale sexkrænkelser i forskellige situationer. For det første ses det ved deling uden samtykke, hvor børn og unge i fuld tillid har sendt private billeder til en ven, veninde eller kæreste, som senere sender det videre eller publicerer det på internettet, hvor det kan blive delt yderligere. For det andet ses det ved såkaldt grooming og sextortion, hvor private billeder bliver brugt til at afpresse børn og unge til at udføre seksuelle ydelser som f.eks. at strippe eller masturbere foran et kamera. Grooming og sextortion starter oftest med, at den unge i fortrolighed sender et privat billede, hvorefter den unge bliver udsat for afpresning, typisk fra en fremmed mand.

2. Omfanget

Rigspolitiet har oplevet en signifikant stigning i antallet af anmeldelser for overtrædelse af straffelovens § 264 d om videregivelse af private billeder i perioden fra 2014 til 2016. I første halvår af 2016 var der således 90 anmeldelser, hvilket er dobbelt så mange anmeldelser som samme periode

året før. En gennemgang af anmeldelserne viser, at cirka 62 % af disse sager omhandlede deling af seksuelt krænkende materiale.

Ifølge undersøgelser fra bl.a. YouGov¹ har 53 % af unge mellem 15 og 30 år modtaget en anden persons private nøgenbilleder, mens 38 % har delt et privat nøgenbillede af sig selv. Dette indikerer ifølge Rigspolitiet, at der – trods stigningen i antallet af politianmeldelser – kan være betydelige mørketal på området.

Red Barnet har oplevet en stor stigning i antallet af henvendelser fra 2014-2016, og organisationen modtager i dag cirka en henvendelse om dagen.

Dansk Kvindesamfund har ligeledes registreret en klar stigning i antallet af forurettede.

Børns Vilkår fik via BørneTelefonen i 2015 knap 100 henvendelser om digitale sexkrænkelser. Det svarer til en fordobling af antallet af henvendelser på to år.

3. Platforme

Rigspolitiet oplever, at distribution af seksuelt krænkende materiale foregår på forskellige platforme på internettet. Herudover anvendes også mere private kommunikationsformer som f.eks. e-mail, MMS og krypterede kommunikationsforbindelser. De forskellige tjenesters funktioner har på den ene eller anden måde i sig selv betydning for udbredelsen af krænkende materiale. Det kommer f.eks. til udtryk ved, at mange ”likes” på et opslag i en gruppe på Facebook fører til, at ens profil ved fremtidige opslag bliver mere synlig. Det er oftest det mest krænkende materiale, der får flest ”likes”. Det vurderes derfor at bidrage til deling af krænkende materiale, at man opnår mange ”likes” for delingen.

Delingen udvikles konstant, gerningsmændene er gode til at tilpasse sig nye medier, og de er blevet bedre til at skjule den kriminelle aktivitet. Det er dog stadig åbenlyst, at det foregår.

Det ses på f.eks. Facebook, at der kan efterspørges billeder af navngivne personer. Billederne deles dog ikke i de lukkede grupper på Facebook, men f.eks. via private beskeder.

¹ YouGov er en internationalt analyse- og konsulentorganisation.

4. Gerningsmand og forurettede

Rigspolitiet vurderer, at de forurettede i sager om overtrædelse af straffelovens § 264 d, hvor sagen omhandler seksuelt krænkende billedmateriale, hovedsageligt er mellem 15 og 35 år, hvoraf den relativt set største gruppe er mellem 15 og 24 år.

Anonymiteten på de tjenester, hvor materialet deles, øger distancen mellem dem, der deler, og dem, der fremstiller materialet. Dog er der et vist digitalt socialt aspekt, idet genkendelse af andre brugere er vigtigt for fællesskabsfølelsen, og det gør det muligt at opnå ”social status”, hvilket tilsyneladende er vigtigt for nogle brugere.

Rigsadvokaten kan ikke udlede noget mere generelt om den typiske alder på en gerningsmand, men 8 ud af 15 embeder² har vurderet, at gerningsmand og forurettede ofte er i samme aldersgruppe. Herudover har 10 embeder vurderet, at gerningsmanden og forurettede som udgangspunkt kender hinanden.

5. Straf

Rigsadvokaten oplyser, at hvis den forurettede er over 18 år, kan en offentliggørelse eller deling af seksuelt krænkende materiale indebære en overtrædelse af straffelovens § 264 d om videregivelse af private billeder vedrørende en andens private forhold eller billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden, samt § 232 om blufærdighedskrænkelser.

Hvis den forurettede er under 18 år, kan offentliggørelse eller deling af materiale med seksuelt indhold endvidere indebære en overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 1, om udbredelse af pornografiske fotografier eller film, andre pornografiske visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år.

Red Barnet finder det vigtigt, at det ikke kriminaliseres at dele intime billeder indbyrdes i et kæresteforhold. Denne deling kan ses som et bevis på forholdets intime karakter.

² Advokaturerne i de 12 danske politikredse, på Færøerne og de to regionale statsadvokaturer.

Dansk Kvindesamfund finder, at det i dag praktisk talt er straffrit at udsætte personer for digitale sexkrænkelser. Ofre for digitale sexkrænkelser udsættes endvidere også for chikane og afpresning.

Børns Vilkår bakker op om højere straffe og mener, at det kan bidrage til, at politiet prioriterer efterforskningen højere, ligesom det kan have en præventiv effekt.

6. Myndighedernes eksisterende indsats

Rigspolitiet har i sommeren og efteråret 2016 styrket indsatsen vedrørende digitale sexkrænkelser hos Nationalt Cyber Crime Center (NC3). Den enhed, som tidligere alene varetog indsatsen i forhold til online seksuelt misbrug af børn, tager sig nu af alle former for digitale seksuelle krænkelser. Enheden monitorer udviklingen på området og udarbejder efterforskningsoplæg. Desuden deltager enheden i internationalt samarbejde og udvikler forebyggende indsatser og skadebegrænsende aktiviteter.

Når NC3 får viden om krænkende indhold, søges indholdet fjernet eller blokeret i samarbejde med internetudbyderen. Dette er bl.a. sket med en side i foråret 2016, da der blev fundet børnepornografisk materiale på den.

Personalet i politiets servicecentre har gennemgået et uddannelsesforløb med henblik på at kunne håndtere anmeldelser og henvendelser om it-kriminalitet korrekt. Fokus har dog ikke særligt været lagt på digitale sexkrænkelser.

Efterforskningen af større sager, som foretages af NC3, kræver avancerede it-mæssige kompetencer, og halvdelen af NC3's medarbejdere har derfor en civil it-mæssig baggrund som f.eks. it-ingeniører, mens den anden halvdel er politiuddannet. Derudover har hver politikreds fået tilført en it-ingeniør, som på det it-tekniske område kan understøtte politikredsens efterforskning af sager, herunder f.eks. af uberettiget deling af seksuelt krænkende materiale på internettet. Efterforskningen foregår i politikredsene, men NC3 har i et antal sager foretaget den indledende bevissikring.

Rigspolitiet kan også få fjernet materiale ved at kontakte internetsiden, hvis materialet vurderes at stride imod sidens brugerbetingelser.

Rigspolitiet har erfaring med både præventive og skadesbegrænsende indsatser, hvor Rigspolitiet f.eks. monitorer hjemmesider, hvor der erfarings-

mæssigt deles krænkende indhold, og hvor Rigspolitiet kontakter indehaveren af siden, når Rigspolitiet bliver opmærksom på grupper med krænkende indhold. Rigspolitiet har endvidere også erfaring med at begrænse skaderne ved f.eks. at kontakte Google for at fjerne søgninger på en forurettedes navn.

Rigsadvokaten har i november 2015 udarbejdet en videnpakke til anklagemyndigheden om it-kriminalitet, som bl.a. indeholder retningslinjer for behandling af sager om ulovlig deling og videregivelse af billeder og videoer.

Endvidere udbyder Rigsadvokaten i samarbejde med Rigspolitiet et obligatorisk e-læringskursus om it-kriminalitet, som bl.a. indeholder sager om digitale sexkrænkelser.

Rigsadvokaten har fokus på sager om digitale sexkrænkelser, og sagerne er medtaget i Rigsadvokatens oversigt over anklagerfaglige fokusområder i retspraksis. Det indebærer bl.a., at retspraksis skal følges med fokus på strafniveauet.

Red Barnet benytter et eksisterende samarbejde med Rigspolitiet, hvor Red Barnet jævnligt mødes med NC3.

Det er Red Barnets vurdering, at der er usikkerhed hos forurettede og deres forældre om, hvornår det er hensigtsmæssigt eller gavnligt at foretage anmeldelse til politiet.

Det er kommunernes ansvar at yde hjælp og støtte til udsatte børn, men kommunerne har utilstrækkeligt kendskab til virkningerne af digitale sexkrænkelser og mangler faglig viden om den relevante hjælp.

Red Barnet har endvidere erfaring med samarbejdet mellem politi, socialrådgivere og psykologier i de fem børnehuse i Danmark, som benyttes via kommunerne.

Dansk Kvindesamfund oplever, at forurettedes møde med politiet enten fører til en anerkendelse af problemet fra politiets side, men med en besked om, at der ikke er tilstrækkelige ressourcer, eller at myndighedspersonen møder den forurettede ved at pådutte skyld og skam med en besked om, at vedkommende selv er skyld i problemet.

Det opleves ikke, at de forurettede får hjælp. Da der ikke er tale om vold, kan der ikke henvises til de krisecentre og den rådgivning, der kan anvendes for voldsofre. Dansk Kvindesamfund ser ikke nogen sager, der peger på, at myndighederne tager problemet alvorligt.

Børns Vilkår finder behov for hurtigere og bedre efterforskning fra politiets side. Når der er foretaget anmeldelse til politiet, oplever barnet ikke altid at blive hjulpet. Der opleves typisk lang ventetid i kontakten med politiet.

Børns Vilkår oplever, at politiet ikke foretager sig noget, hvis billederne fjernes fra internettet, hvilke findes at være krænkende for retssikkerheden, idet krænkelsen allerede har fundet sted.

7. Konsekvenser for forurettede

Red Barnet vurderer, at digitale sexkrænkelser har lige så store konsekvenser som ved fysiske krænkelser, herunder skyld, skam, selvhad, selvdestruktion mv. Der er tale om en permanent belastningsfaktor for forurettede, da materialet forbliver med at eksistere.

Dansk Kvindesamfund oplyser, at de forurettede er i konstant angst for, hvem der har set det krænkende materiale, og hvordan det bruges. De forurettede er i konstant alarmberedskab, og truslen er konstant, over alt og til evig tid.

Børns Vilkår oplyser, at børn og unge, som har været udsat for digitale sexkrænkelser, føler sig skamfulde og hjælpeløse og har svært ved at overskue situationen, idet det kan have uoverskuelige konsekvenser for det barn, som er udsat for krænkelsen.

Barnets skam er ofte en forhindring for at søge hjælp, og barnet ønsker typisk ikke, at forældrene skal se billederne, ligesom børnene ikke tør anmelde det til politiet.

8. Efterforskningsmæssige udfordringer

Rigspolitiet har oplyst, at tjenesterne, som bruges til at dele seksuelt krænkende materiale, oftest er hjemmehørende i udlandet, og at adgangen til udlevering af brugeroplysninger tit afhænger af sidens egen politik. Selv når politiet kan få IP-adresserne på brugerne, så udgør brugen af TOR-net-

værket (The Onion Router) og VPN-forbindelser (Virtual Private Network) en udfordring.

VPN-forbindelser kan anvendes til at skjule indholdet af en konkret data-kommunikation. VPN-forbindelser kan anvendes af kriminelle til at hemmeligholde indholdet af deres indbyrdes kommunikation, og desuden tilbyder visse VPN-udbydere at skjule, hvem der har anvendt forbindelsen, og dermed anonymisere brugerens eventuelt kriminelle adfærd på internettet.

For så vidt angår TOR-netværket bemærkes, at der ikke eksisterer nogen udbyder, da tjenesten drives af en række frivillige. Ydermere oprettes forbindelsen igennem en række tilfældigt udvalgte servere, hvilket i endnu højere grad end VPN-tjenester anonymiserer brugerne.

9. Persondataloven

Offentliggørelse på internettet af film eller billeder af fysiske personer uden samtykke og uden et legitimt formål udgør som det klare udgangspunkt en overtrædelse af persondatalovens § 5, stk. 2, og § 6.

Overtrædelse af persondataloven straffes med bøde eller fængsel i indtil 4 måneder.

10. Fremadrettede tiltag og anbefalinger

Rigspolitiet vil gøre politiet i bedre stand til at modtage og behandle anmeldelser om it-kriminalitet, herunder digitale sexkrænkelser, gennem uddannelse, forbedrede registreringsmuligheder og en forbedret og udvidet anmeldelsesportal. Forurettede skal også blive bedre vejledt om, hvad de selv kan gøre for at begrænse skaderne. Endvidere skal der udarbejdes en vejledning til politikredsene.

Rigspolitiet vil endvidere offentliggøre resultater af efterforskninger, så det bliver kendt, at udøvelsen af digitale sexkrænkelser ikke er risikofri. Herunder vil Rigspolitiet kommunikere til offentligheden, at digitale sexkrænkelser er strafbare, og at overtrædelser vil blive registreret på gerningsmandens straffeattest.

Rigspolitiet vurderer, at der er behov for præventivt arbejde, hvor karakteren af kriminaliteten adresseres, herunder synliggøre konsekvenserne for

de forurettede for dermed at mindske afstanden mellem gerningsmand og forurettede. Endvidere skal det være klarere, hvad gerningsmanden risikerer ved retsforfølgelse.

Rigsadvokaten vil præcisere og udbygge deres retningslinjer for behandling af sager om digitale sexkrænkelser, ligesom der fortsat vil være fokus på behandlingen af sagerne, herunder udformning af tiltalen, og at anklagemyndighedens strafpåstand afspejler forbrydelsens karakter og grovhed.

Red Barnet anbefaler, at der skal være direkte adgang til specialiseret hjælp (hos børnehusene). Der skal 1) ikke være krav om henvisning hertil fra mindst to instanser, 2) børnehusene skal have telefonisk rådgivning, og 3) der skal gives psykologhjælp, og ikke kun hjælp i den akutte fase i regi af børnehusene.

Dansk Kvindesamfund anbefaler, at politiet skal uddannes til at håndtere sagerne, herunder hvad begrebet digitale sexkrænkelser dækker over, og hvordan forurettede skal mødes. Endelig finder Dansk Kvindesamfund, at digitale sexkrænkelser skal betegnes som vold, da man herved vil åbne op for muligheden for at hjælpe de forurettede mere professionelt samt sætte ind over for gerningsmændene.

Børns Vilkår anbefaler, at politiet får flere kompetencer og ressourcer. Der bør være et tættere samarbejde mellem politiet, BørneTelefonen og andre relevante initiativer og en mere børnevenlig indgang til at politianmelde digitale sexkrænkelser. Endvidere bør der være konkret hjælp til at få stoppet trusler og få fjernet de krænkende billeder.

Børns Vilkår anbefaler endvidere, at det overvejes, om der er behov for en indsats i forhold til børn, der f.eks. deler billeder uden samtykke ved en fejl, hvor de skal kunne opsøge hjælp til at få fjernet billeder med det krænkende indhold.

Herudover anbefales det, at der er en børnevenlig indgang til at anmelde digitale sexkrænkelser. Børns Vilkår peger, til inspiration, på den britiske børnetelefons samarbejde med den del af den britiske politistyrke, der arbejder for at beskytte børn (CEOP)³.

³ <https://www.ceop.police.uk/safety-centre/>

Børns Vilkår anbefaler desuden, at sagerne efterforskes af politiet, og at der er en hurtig opfølgning, så børnene kan have tillid til, at politiet vil hjælpe dem.

Det anbefales endvidere, at der fra politiets side laves en mere aktiv indsats for at stoppe krænkeren, herunder at politiet hurtigt hjælper barnet med at henvende sig til krænkeren.

Endelig anbefales det, at der skal ske en systematisk registrering af sager om digitale sexkrænkelser, så det er muligt at få viden om og overvåge udviklingen i antallet af sager, samt at der er en systematisk tilgang til sagerne, når de anmeldes, så sagsbehandlingen ved modtagelsen ikke beror på en subjektiv eller vilkårlig vurdering.